

15. On confirmation of the State Architectural and Construction Inspectorate of Ukraine, Cabinet of Ministers of Ukraine dated July 09, 2014 № 294 // Official Bulletin of Ukraine. – 2014. – № 61 – Art. 1688.

УДК 342.9: 338.246.025.3 (477)

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЛІЦЕНЗУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО ВИДИ

Шапочкіна М.В., аспірант

*Національний університет державної податкової служби України,
вул. Карла Маркса, 31, м. Ірпінь, Київська обл., Україна
M_83@i.ua*

У статті досліджено природу правового режиму ліцензування як особливого адміністративно-правового режиму, визначено види адміністративно-правових режимів ліцензування, здійснено їх класифікацію.

Ключові слова: ліцензування, адміністративно-правовий режим, ліцензія, орган ліцензування, ліцензіат.

АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОЙ РЕЖИМ ЛИЦЕНЗИРОВАНИЯ В УКРАИНЕ И ЕГО ВИДЫ

Шапочкина М.В.

*Национальный университет государственной налоговой службы Украины,
ул. Карла Маркса, 31, г. Ирпень, Киевская обл., Украина
M_83@i.ua*

В статье исследована природа правового режима лицензирования как особого административно-правового режима, определены виды административно-правовых режимов лицензирования, сделана их классификация.

Ключевые слова: лицензирование, административно-правовой режим, лицензия, орган лицензирования, лицензиат.

ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGIME FOR LICENSING IN UKRAINE AND ITS TYPES

Shapochkina M.V.

*National university of state tax service of Ukraine,
street of Charles Marksa, 31, Irpen', Kievan area, Ukraine
M_83@i.ua*

The paper studies the nature of the legal regime of licensing, as a special administrative legal regime, defines the types of administrative-legal regimes of licensing. The question of determining licensing as a separate administrative-legal regime considered insufficient.

Licensing is one of the methods of administrative and legal regulation of economic activity. However, in some cases, licensing in Ukraine is not used to optimize the regulation of commerce, and for direct managerial influence on business activities and the behavior of its subjects.

Various approaches to the determination of scientists administrative-legal regime: as a special order of legal regulation; compared the concept of "legal regime" with the concept of "legal status"; as an independent institution that has organizational elements and mechanisms for their implementation; as a system of legal rules aimed at ensuring the normal existence of all the important institutions of the state and society; as a specific procedure of the authorized state bodies in various spheres of public life; as a legal structure (a set of legal structures).

Defined that the legal regime of licensing regulates social relations by limiting or increasing the volume of legal personality, the right number of objects and the establishment of a special mechanism of legal

regulation, legalization of economic activities, which is limited by the state to protect the citizens of the state and th. Licensing does not limit the right of business activities, but establishes additional requirements. The purpose of the administrative-legal regime is its focus on the offenders, by creation on the way certain legal barriers that impede or completely exclude the possibility of reaching illicit purposes.

Analyzing the Laws of Ukraine, the administrative rules as which regulate a legal regime of licensing in Ukraine, the is possible to share on general administrative and legal licensing regime and special administrative – legal regime of licensing; administrative and legal licensing regime in the field of medicine, finance, education, transportation, etc.

Key words: licensing, administrative-legal regime, license, the licensing authority, the licensee.

Публічно-правове регулювання економічних відносин у державі, за умов дії ринкових механізмів (на відміну від адміністративно-командної економіки), має бути принципово іншим. З одного боку, публічно-правове забезпечення має бути спрямованим на створення необхідних умов для економічно ефективного і соціально спрямованого функціонування суб'єктів господарювання, а з іншого – на припинення можливих, з боку останніх, правопорушень і зловживань. Ліцензування є одним з методів адміністративно-правового регулювання господарської діяльності. Публічно-правові обмеження учасників господарських правовідносин, як суб'єктів ліцензування, мають на меті охорону прав та інтересів фізичних осіб – споживачів, самих учасників господарювання, держави загалом.

Визначенням природи поняття правового режиму займалися такі вчені, як В.Б. Авер'янов, С.С. Алексєєв, Д.Н. Бахрах, В.М. Завгородня, С.В. Ківалов, З.Р. Кісіль, О.О. Крестьянінов, Н.І. Матузов, А.В. Малько, Т.П. Мінка, П.Є. Недбайло.

Інститут ліцензування досліджували вітчизняні та зарубіжні науковці, а саме: А.Б. Багандов, А.В. Гуцин, О.М. Олейник, І.Д. Пастух, П.М. Пальчук, П.М. Чистяков, І.А. Шамрай, Р.Б. Шишка, А.О. Шеваріхін, Л.В. Шестак, В.К. Шкарупа, А.І. Шпомер. Проте, питання визначення ліцензування, як окремого адміністративно-правового режиму, досліджено недостатньо.

Завдання статті полягає у визначенні сутності адміністративно-правового режиму ліцензування, його видів та здійсненні їх класифікаційного розподілу.

Для того, щоб визначити поняття «адміністративно-правовий режим ліцензування» необхідно визначити, що таке «правовий режим» як засіб адміністративно-правового впливу.

В адміністративно-правовій науці немає єдиного підходу в тлумаченні поняття «адміністративно-правовий режим».

Неоднозначність у визначенні поняття «адміністративно-правового режиму» можна пояснити тим, що це поняття має різне смислове навантаження залежно від певних чинників.

У теорії права «адміністративно-правовий режим» розглядають:

По-перше, як особливий порядок правового регулювання, специфічний порядок діяльності уповноважених на те державних органів у різних сферах суспільного життя, який здійснюється за допомогою консолідовано поєднаних адміністративно-правових засобів, що характеризуються особливим поєднанням взаємодіючих між собою дозволів, заборон, а також позитивних зобов'язань і створюють особливу спрямованість регулювання, бажаний соціальний стан і конкретну ступінь сприятливості або несприятливості для задоволення інтересів суб'єктів права. Ці засоби підібрані та застосовуються у зв'язку з ситуацією, що склалася, задля оптимального вирішення поточної проблематики шляхом централізованого кооперування, застосування імперативного методу правового впливу та диференціації компетенції кожного з суб'єктів адміністрування [1, с. 6; 2, с. 185; 3, с. 289; 4, с. 30-33].

По-друге, як самостійний інститут, систему правових норм з організаційними забезпечувальними елементами, що спрямовані на створення оптимальних, з точки зору держави, відносин у конкретній сфері суспільних відносин, що забезпечують державний

суверенітет, безпеку громадян, суспільства і держави, нормальне існування усіх важливих інституцій держави та суспільства [5, с. 8].

Метою адміністративно-правового режиму є спрямованість на створення певних правових бар'єрів для правопорушників, які ускладнюють або повністю виключають можливість досягнення протиправних цілей [6, с. 202].

По-третє, як юридичну конструкцію (сукупність юридичних конструкцій), що реалізується в певній сфері правовідносин та забезпечує правові умови і параметри їх функціонування. Якщо юридична конструкція є типовою схемою, моделлю правовідносин у статичній, то правовий режим виражає динаміку її функціонування, поєднуючи одну або певну сукупність юридичних конструкцій з практикою їх реалізації [7, с. 31-32].

По-четверте, у розрізі співставлення поняття «правового режиму» з поняттям «правового статусу». Так, А. Багандов наголошує, що правовий статус включає в себе суб'єктивні права та юридичні обов'язки, пов'язує їх з суб'єктами права, у свою чергу, поняття правового режиму характеризує діяльність, з якою пов'язує права та обов'язки її учасників. Кожен правовий режим виражає ступінь жорсткості юридичного регулювання, наявність обмежень чи пільг, допустимий рівень активності суб'єктів і межі їх правової самостійності.

Вчений зазначає, що правові режими існують на міжнародному рівні і на рівні окремої держави. Кожен з функціонуючих у правовій системі правових режимів є своєрідним правовим інститутом, що має на меті встановлення оптимальних, з позиції держави, відносин у певній вузькій, але життєво важливій сфері, що забезпечує безпеку особи, суспільства і держави [8, с. 354-367].

Вчені-адміністративісти класифікують адміністративно-правові режими за різними критеріями. Своєрідною є класифікація залежно від критерію мети адміністративно-правових режимів, згідно з якою вирізняються декілька їх груп.

Перша група охоплює адміністративно-правові режими для певних державних станів (режими надзвичайного, воєнного стану, режим вільних економічних зон тощо).

Друга група включає адміністративно-правові режими для громадян (дозвільний режим; процедури вирішення питань про громадянство; паспортна система; реєстрація громадських об'єднань та ін.).

Третя група об'єднує функціональні адміністративно-правові режими, покликані забезпечувати функції управління в різних сферах діяльності – податковій, санітарній, екологічній та ін.

Четверта група, до якої відносять адміністративно-правовий режим ліцензування, охоплює обліково-легалізуючі режими, що стосуються як офіційної реєстрації юридичних і фізичних осіб, так і регламентації нормативних вимог до окремих видів діяльності. До них також належать: державна реєстрація суб'єктів підприємницької (господарської) діяльності; реєстрація учасників зовнішньоторговельної діяльності; стандартизація і сертифікація [9, с. 112].

Так, Л.В. Шестак влучно зазначає, що ліцензування є вторинною після державної реєстрації формою легітимації тих видів підприємницької діяльності, які потребують наявності спеціальних дозволів (ліцензій). У цьому випадку державна реєстрація виступає тим юридичним фактом, з яким законодавець пов'язує можливість вирішення питання про видачу ліцензій [10].

Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 1 червня 2000 року [11] дає нам таке визначення ліцензування: «...видача, переоформлення та анулювання ліцензій, видача дублікатів ліцензій, ведення ліцензійних справ та ліцензійних реєстрів, контроль за додержанням ліцензіатами ліцензійних умов, видача розпоряджень про усунення

порушень ліцензійних умов, а також розпоряджень про усунення порушень законодавства у сфері ліцензування».

Проте, це визначення не вичерпує сутність ліцензування як адміністративно-правового режиму, а представляє собою лише склад самої процедури ліцензування, адже не менш важливими є діяльність органів виконавчої влади щодо призупинення дії ліцензій, її відновлення тощо.

Серед науковців існує точка зору, яка розглядає ліцензування як угоду, направлену на одержання необхідного елементу підприємницької діяльності [12, с. 187]. Проте, як було зазначено раніше, дозвільний характер ліцензування впливає з імперативного методу адміністративно-правового регулювання господарської діяльності, оскільки відносини у сфері ліцензування виникають у зв'язку зі здійсненням публічного адміністрування. Прикладом такого впливу є загальна заборона – зобов'язання не здійснювати підприємницьку діяльність без ліцензії.

Поряд з цим, П.М. Пальчук зазначає, що практика ліцензування торговельної діяльності в Україні має певні недоліки, а саме: в окремих випадках ліцензування використовується не для оптимізації регулювання торговельної діяльності, а задля прямого управлінського впливу на торговельну діяльність та поведінку її суб'єктів [14].

На думку О. Олейник, ліцензування – це правовий режим початку здійснення окремого, визначеного законодавством виду підприємницької діяльності, що припускає наявність таких ознак: факт державного підтвердження і визначення меж права на ведення господарської діяльності; державний контроль за здійснюваною діяльністю; можливість припинення діяльності за особливими підставами, визначеними органами держави [13, с. 17].

Отже, як бачимо, адміністративно-правовий режим ліцензування є своєрідним видом адміністративно-правових режимів в Україні, а тому, йому притаманні всі ознаки та особливості адміністративно-правових режимів у загальному вигляді, з урахуванням певних особливостей суспільних правовідносин, у яких він функціонує.

Необхідність публічного адміністрування у сфері ліцензування пояснюється підвищеними вимогами до суб'єктів господарювання, діяльність яких пов'язана з виробництвом (виготовленням) продукції, торгівлею, наданням послуг, виконанням робіт, неконтрольований обсяг яких може становити потенційну небезпеку для держави загалом, публічного порядку, життя та здоров'я громадян.

Зважаючи на підходи науковців до ліцензування, можна виокремити такі ознаки адміністративно-правового режиму ліцензування:

- добровільність вступу суб'єкта господарювання у сферу адміністративно-правових відносин, усвідомлене і бажане виконання адміністративних обов'язків;
- застосування в тих випадках, коли інші засоби регулювання не дадуть належних результатів;
- надання гарантій від проникнення на ринок небезпечних для життя і здоров'я неякісних товарів і послуг;
- особливість адміністративної відповідальності за порушення ліцензійних умов, які несе ліцензіат: припинення дії ліцензії, анулювання ліцензії, застосування індивідуального режиму ліцензування;
- комплексність та масивність, адже господарська діяльність, яка підлягає ліцензуванню, визначається не тільки спеціальним законом про ліцензування, а і спеціальними законами (наприклад, у сфері банківської діяльності, фінансової діяльності тощо);
- є формою контролю за порядком набуття спеціального правового статусу, виконанням

ліцензійних умов та припиненням суб'єкту ліцензійних правовідносин.

Варто наголосити, що ліцензування не обмежує «...право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом», визначене статтею 42 Конституції України [15] та ст.50 Цивільного кодексу України [16], а лише встановлює додаткові вимоги до окремих видів господарської діяльності.

Отже, адміністративно-правовий режим ліцензування регулює суспільні відносини шляхом обмеження або збільшення обсягу правосуб'єктності, кількості об'єктів права та встановлення особливого порядку правового регулювання, легалізації видів господарської діяльності, що обмежується державою з метою захисту прав людини та її громадян.

Враховуючи масивність нормативно-правового забезпечення адміністративно-правового режиму ліцензування та з огляду на те, що класифікація адміністративно-правового режиму ліцензування не здійснювалася раніше, було б доречно здійснити класифікацію його видів.

Аналіз чинного законодавства дозволяє запропонувати такі критерії для класифікації адміністративно-правового режиму ліцензування:

- а) залежно від законодавчого врегулювання адміністративно-правовий режим ліцензування можна розподілити на: загальний та спеціальний;
- б) відповідно до терміну дії адміністративно-правового режиму ліцензування: постійно діючий та тимчасовий;
- в) відповідно до переліку ліцензіатів: адміністративно-правовий режим ліцензування у сфері медицини, фінансової діяльності, освіти, перевезення тощо.

Загальний режим ліцензування визначено Законом України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» [11] для 43 видів господарської діяльності. Відповідно, Постановою КМУ від 14.11.2000 р. № 1698 «Про затвердження переліку органів ліцензування» закріплено перелік органів ліцензування загального режиму ліцензування [17]. Окремою Постановою Кабінету Міністрів від 04.07.01 р. № 756 «Про затвердження переліку документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності» [18] визначено перелік документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії та є підставою для її отримання.

Спеціальний режим ліцензування встановлюється відповідно до спеціальних законів. Спеціальному режиму ліцензування підлягають такі види господарської діяльності, як: банківська діяльність та діяльність із надання фінансових послуг; професійна діяльність на ринку цінних паперів; зовнішньоекономічна діяльність; діяльність у галузі телебачення і радіомовлення; діяльність у сфері електроенергетики та використання ядерної енергії; діяльність у сфері освіти; виробництво і торгівля спиртом, алкогольними напоями та тютюновими виробами; діяльність у сфері телекомунікацій; будівельна діяльність; надання послуг з перевезення пасажирів, вантажу повітряним транспортом. Крім того, господарська діяльність з обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів, а також охоронна діяльність підлягають ліцензуванню відповідно до Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» [11] з урахуванням особливостей, визначених законами України "Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори" [19], "Про лікарські засоби" [20] та "Про охоронну діяльність" [21].

Постійно діючим режимом ліцензування в Україні є режим ліцензування, визначений Законом України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» [11].

Прикладом тимчасового адміністративно-правового режиму ліцензування є застосування індивідуального режиму ліцензування. Так, стаття 239 Господарського кодексу [22] та Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 15 січня 2013 року № 36 «Про застосування спеціальної санкції – індивідуального режиму ліцензування

зовнішньоекономічної діяльності – до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України» [23] визначає індивідуальний режим ліцензування як вид адміністративно-господарських санкцій. Індивідуальний режим ліцензування є окремим адміністративно-правовим режимом (так як встановлює особливий механізм правового регулювання окремих суб'єктів, що здійснюють діяльність, яка підлягає ліцензуванню) та санкцією за порушення ліцензійних умов суб'єктами зовнішньо-економічної діяльності.

Отже, результати проведеного аналізу дозволяють констатувати, що режим ліцензування в Україні має всі ознаки адміністративно-правового режиму, а значить, претендує на виокремлення, як окремий, самостійний адміністративно-правовий режим дозвільного характеру. З огляду на об'єм та характер нормативного забезпечення та сферу адміністративних правовідносин, на які він поширюється, цей адміністративно-правовий режим є досить складним правовим явищем та потребує подальшої класифікації та уніфікації як науковцями, так і законодавцем, за терміном дії, відповідно до переліку ліцензіатів та іншими критеріями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Матузов Н.И. Правовые режимы : вопросы теории и практики / Матузов Н.И., Малько А.В. // Правоведение. – 1996. – № 1. – С. 6.
2. Алексеев С.С. Общие дозволения и общие запреты в советском праве / С.С. Алексеев. – М. : Юридическая литература, 1989. – С. 185.
3. Кісіль З.Р. Адміністративне право : навч. посіб. / З.Р. Кісіль, Р.В. Кісіль. – 3-тє вид. – К. : ЦУЛ, 2011. – 696 с.
4. Мінка Т.П. Сутнісна характеристика адміністративно-правових режимів паспортизації та реєстрації фізичних осіб / Т.П. Мінка, К.В. Ростовська // Право і суспільство. – 2009. – № 4. – С. 30-33.
5. Крестьянінов О.О. Правове регулювання митних режимів : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; банківське право» / О.О. Крестьянінов ; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Х., 2002. – 20 с.
6. Ківалов С.В. Адміністративне право України : підручник / С.В. Ківалов. – Х. : Одиссей, 2004. – 880 с.
7. Завгородня В.М. Категорія «Адміністративно-правовий режим» у понятійному апараті адміністративного права / В.М. Завгородня // Правовий вісник Української академії банківської справи – 2010. – № 6. – С. 31-35.
8. Багандов А.Б. Лицензирование как административно-правовой режим / А.Б. Багандов // «Черные дыры» в Российском Законодательстве. – 2005. – № 1. – С. 354-367.
9. Виконавча влада і адміністративне право / за заг. ред. В.Б. Авер'янова. – К. : Видавничий Дім "Ін-Юре", 2002. – 668 с.
10. Шестак Л.В. Ліцензування як адміністративно-правовий інститут : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Л.В. Шестак. – К., 2005. – 224 с.
11. Про ліцензування певних видів господарської діяльності : Закон України від 1 червня 2000 р. № 1775-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 36. – Ст. 299.
12. Предпринимательское право Украины / под ред. Р.Б. Шишки. – Х. : Эспада, 2001. – 624 с.
13. Олейник О.М. Правовые основы лицензирования хозяйственной деятельности / О.М. Олейник // Закон. – 1994. – № 6. – С. 15-18.
14. Пальчук П.М. Ліцензування торговельної діяльності в Україні : дис... канд. юрид.

наук : 12.00.07 / Пальчук П.М. – К., 2008. – 224 с.

15. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
16. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV (з подальшими змінами) // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
17. Про затвердження переліку органів ліцензування : Постанова Кабінету Міністрів України від 14.11.2000 № 1698 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 46. – Ст. 2001.
18. Про затвердження переліку документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності : Постанова Кабінету Міністрів України від 04.07.2001 № 756 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 27. – Ст. 1212.
19. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори : Закон України від 15.02.1995 р. № 60/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 10. – Ст. 60.
20. Про лікарські засоби : Закон України від 04.04.1996 № 123/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996 р. – № 22. – Ст. 86.
21. Про охоронну діяльність : Закон України від 22.03.2012 № 4616-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 30. – Ст. 1099.
22. Господарський кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 462.
23. Про застосування спеціальної санкції – індивідуального режиму ліцензування зовнішньоекономічної діяльності – до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 15 січня 2013 року № 36 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/html

REFERENCES

1. Matuzov, N.Y. and Mal'ko A.V. (1996), "Legal Regimes: Theory and Practice", *Pravovedenye*, vol. 1, p. 6.
2. Alekseev, S.S. (1989) *Obschye dozvoleniya y obschye zaprety v sovetskom prave* [General permission and general prohibitions in Soviet law], Yurydycheskaia lyteratura, Moskow, Russia.
3. Kisil', Z.R. (2011), *Administratyvne pravo* [Administrative law], 3rd ed, TsUL, Kyiv, Ukraine.
4. Minka, T.P. (2009), "The essential characteristics of the legal and administrative regimes certification and registration of persons", *Pravo i suspil'stvo*, vol.4, pp. 30-33.
5. Krest'ianinov, O.O. (2002) "Pravove rehuliuвання mytnykh rezhymiv", Thesis abstract for Cand. Sc. (law), 12.00.07, / Krest'ianinov Oleksij Oleksandrovych, National University "Yaroslav the Wise Law Academy of Ukraine", Kharkiv, Ukraine.
6. Kivalov, S.V. (2004), *Administratyvne pravo Ukrainy* [Administrative law of Ukraine], Odissej, Kyiv, Ukraine.
7. Zavhorodnia, V.M. (2010) "Category "Administrative and legal regime" in the apparatus of administrative law", *Pravovyj visnyk Ukrain's'koi akademii bankivs'koi spravy*, vol. 6, pp. 31-35.
8. Bahandov, A.B. (2005) "Licensing as an administrative and legal regime", "*Chernye dyry*" v *Rossyjskom Zakonodatel'stve*, vol. 1, pp. 354-367.
9. Aver'ianov, V.B. (2002), *Vykonavcha vlada i administratyvne pravo* [Executive and administrative law], Vydavnychuj Dim In-Yure, Kyiv, Ukraine.

10. Shestak, L.V. (2005) "Licensing as administrative and legal institution", Abstract of Ph.D dissertation, Administrative law and procedure; Finance Law; Information law, National University of State Tax Service of Ukraine, Irpin, Ukraine.
11. The Verkhovna Rada of Ukraine (2000), The Law of Ukraine "On licensing certain types of economic activity", *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, vol 36. p. 299.
12. Shyshka, R.B. (2001), *Predprynymatel'skoe pravo Ukrayny* [Enterprise right for Ukraine], *Эспادا*, Kharkiv, Ukraine.
13. Olejnyk, O.M. (1994), "Legal frameworks of licensing of economic activity", *Zakon*, vol. 6, pp. 15-18.
14. Pal'chuk, P.M. (2008) "Licensing of commercial activity in Ukraine", Abstract of Ph.D dissertation, Administrative law and procedure; Finance Law; Information law, Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
15. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), The Constitution of Ukraine, *Vidomosti Verkhovnoi Rady*, vol. 30, p. 141.
16. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The Civil Code of Ukraine, *Vidomosti Verkhovnoi Rady*, vol.40-44, p. 356.
17. Cabinet of Ministers of Ukraine (2000), Resolution "On the list of licensing", *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, vol.46, p. 2001.
18. Cabinet of Ministers of Ukraine (2001), Resolution "On the list of documents attached to the application for a license for a particular type of business", *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, vol.27, p. 1212.
19. The Verkhovna Rada of Ukraine (1995), The Law of Ukraine "On Narcotic Drugs, Psychotropic Substances and Precursors", *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, vol.10, p. 60.
20. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), The Law of Ukraine "On Pharmaceuticals", *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, vol.22, p. 86.
21. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), The Law of Ukraine "On security activities", *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, vol.30, p. 1099.
22. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), Commercial Code of Ukraine, *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, vol.11, p. 462.
23. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2013), Order "On application of sanctions – individual licensing regime of foreign economic activity – economic operators to Ukraine", available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/html (Accessed 15 January 2013).